

TÜRK VE TATAR BİRDİR, TÜRKLER MEDENİYETE HİZMET ETMİŞTİR.

Her şeyden evvel efendiler, bugün cümlelerinizi istiklali Osmaniye'nin 628'inci sene-i devriyesi münasebetiyle tebrik ederim. Büyük Türklüğün müdafaa-i hukuku için ilk defa içtima eden bu meclisin böyle bir güne tesadüfü mucib-i memnuniyettir. Esbab-ı içtimamızı elbette bilirsiniz; "Tasvir-i Efkar"ın geçen Cumartesi nüshasında "Zaten Moskof damarlarına ara sıra dökülmüş olan Tatar kanları, bu kavmi- zahiren ne kadar temeddün ederse etsin- daima hunharlığa sevketedecektir." Gibi yanlış ve manasız, muharririnin de, mensup olduğunu zannettiğim Türk kavmi için hakareti mutazammın birkaç cümle yazılmıştı. Bundan Türk kavmine mensup birçok genç kalpler bittabi rencide ve dilgir olarak protesto etmek istemişler, fakat ilk önce muharririnin Türk ve Tatar'ın elfaz-ı müradifeden olduğunu bilmediğine hamlederek cehlini, hatasını, tashih için kendisine müracaatı muvafık bulmuşlardı. Ertesi gün kurulan "Türk Derneği" bu hatayı tashih etmek için "Tanin" ceride-i muhteremesine bir mektup gönderdi. (Türk Derneği'nden gönderilen mektubun sureti, "Tanin'in 29 Mart 328 Pazartesi nüshasında münderiçtir.)

Bu mektubun bir sureti de "Tasvir-i Efkar" matbaasına gönderilmiş idi. Bundan başka Türk talebe kardeşlerinizden birkaç hamiyetli genç toplanarak Tasvir-i Efkar matbaasına gitmiş ve Ebuzziya Tefvik Beyi bulmadıklarından hatasını ihtar zımmında bir varaka bırakarak avdet etmişlerdi. Ben zannediyorum ki Ebuzziya Tefik Bey bu hatasını öğrendikten sonra derhal hatasını tashihe şitap edecek ve bilmeyerek tahkir ettiği Türk büyük milletinden isti'fa-yı kusûra müsaraat eyleyecektir. Lakin maattessüf, ben de, diğer arkadaşlarımız da bu hüsn-i zanda yanılmışız. Çünkü ertesi gün çıkan Tasvir-i Efkar'da itirafı kusura benzer hiçbir şey olmadıktan başka tahkir-i vaki tecdid ve tekid ediliyordu.

Benim Ebuzziya Tefvik Beyin tashih-i hataya müsaraat edeceği hakkındaki zannım ve ümidim hayatımda görüp geçirdiğim iki vak'adan dolayı kuvvetli idi. Müsaadenizle o iki vak'ayı muhtasaran söyleyeyim:

Birincisi, bundan altı sene önce Rusya'nın hürriyet hareketi esnasında Petersburg'da inikad eden konsititosyonalist demokrat (Kadeh) partisinin birinci konferansına Kazan Türklerinin delegeşi sıfatıyla gitmiştim. (Kadeh) ruesasından Valyum Dumang en maruf hitabesinden Mösyö Rodiçef, Rus devr-i istibdadından bahsederken o devrin usul-i idaresini Cengiz idaresine teşbih etmek nezaketsizliğine bulunmuş idi. Ben bunu işitir işitmez reisten söz istedim ve Rodiçef'in nutkunu ikmal edince kasten Fransızca olarak takriben şu sözleri söyledim:

"Ben, Rus imparatorluğunun bir kısm-ı tebaasını teşkil eden Tatarların Murahhası sıfatıyla ilk defa bulunduğum bir hür Rus meclisinden Tatarların eazımından ma'dud olan bir adamın muahazesini iştimizeceğim zannında idim; maattessüf yanılmışım. İrkımıza mensup bir adamın tahkir edilmiş olduğu bir mecliste bundan böyle bulunamamakta tabii mazurum."Bütün meclis, sözlerimi şiddetli el çırpmaları ile alkışladılar ve derhal Rodiçef, mevki-i hitabete dönerek: Dili sürçtüğünü,-kendi kullandığı tabiri aynen söylüyorum-"La jaseuse langue"olduğunu söyleyerek sözünü geri aldı. İsti'fa-yı kusür etti. İş bununla da kalmadı, adamcağız kürsüden indikten sonra yanıma gelerek elimi sıktı, tekrar isti'fa-yı kusür etti. Sonra orada bulunan zevcesi de beni yanıma çağırarak bana teşekkür etti, ve mebusluğa hazırlanmakta olan zevcine mebus iken yanlış sözler söylemesini men edecek olan bu ihtarımın kendisi için mukayyet bir ders olduğunu söyleyerek gönlümü almağa çalıştı. Tabiidir ki efendiler, bu benim şahsıma değil, orda teşhis ettiğim milletime verilmiş bir tarziyedir.

İkinci vak'a ise, bu söylediğimden birkaç mah mukaddem Kazan'da cereyan etmiştir: Kazan'da birkaç arkadaşla beraber "Kazan Muhbiri" namında bir gazete çıkarıyorduk. Bunun bir nüshasında "Makedonya meselesi" münasebetiyle yazdığım bir makalede-unutmamız ki o zaman Türkiye'de devr-i istibdeat hüküm-ferma idi ve hükümet-i Osmaniye sıkıştırılıyordu. Ben, mahza Osmanlı kardeşlerimize muhabbetimden, onları buldukları vaziyette açışından dolayı talihsiz makamında bedbaht kelimesini kullanarak "bedbaht Türkler" demiştim. "Muhbir" in o nüshası intişar eder etmez sabah alafranga saat on raddelerinde idarehanenin bulunduğu "Piçen" (Manası ot demektir.) pazarının tüccar ve esnafı idarehanenin önüne toplanmışlardı ve cümlesi, bedbaht kelimesi Kazan şivesinde biraz mana-yı istihkarı tazammun ettiği için, beni şiddetle protesto ediyorlardı. Ben, kendilerine lisan-ı münasiple izah-ı meram ederek güç bela bu adamları savabildim.

Rodiçef'in mertçe sözünü geri almasıyla Ebüzziya Tefvik Beyin ikinci makalesinde kullandığı usülü mukayese edersiniz Türk kavmiyetine mensup olduğunu zannettiğim Tefvik Beye Türklük namına acımak kabil değildir.

İkinci vak'a da Kazanlı kardeşlerimizin Osmanlılara ne derece merbut olduğu vuzuh ile görülüyor ve bu gün buraya toplanan genç, hamiyetli Türklerin kesreti Osmanlıların da Türklüğün tahkir olunmasına karşı ne kadar mütehassis olduklarını pek açık bir surette gösteriyordu. Bu cihet şayan-ı memnuniyettir.

Şimdi efendiler usül-i mevzua gelelim:

Ben Türk-Tatarların menşei hakkında uzun uzadıya taharriyat-ı tarihiyede bulunacak değilim. Ancak Tasvir-i Efkâr'a cevap olmak, Tasvir-i Efkâr'ın cehl ve hatasını izhar etmek üzere bu tarihten iki mühim noktaya izah etmek isterim:

Evvela, Türk ve Tatarlar bugünkü günde (tamamen bir) millettir. Saniyen Türk ve Tatarlar diğerk bir ırka kanlarını karıştırmakla o ırkın terakkisine (Kat'iyen mani olmamışlardır.) Rusya'da ise Türk ve Tatarların daima Rus medeniyetinde pişdar oldukları görülüyor.

Efendiler, Türk ve Tatar kelimesi, sekiz yüz hatta bin seneden beri aynı akvama verilen esma-ı müradefedendir. Türk ve Tatar akvamını son zamanlarda en çok tedkik edenler memleketlerinin bitişikliğinden dolayı Ruslar, yahut Ruslaşmış Almanlar ve ırki münasebetten naşı Macarlar olmuştur. Benim size arz edeceğim malumat Rus, Alman ve Macar ulemasının tedkikatı netayicinden müstenittir. Ural-Altay akvamının bir şubesine Türk-Tatar kavmi denilmektedir. Türk-Tatarlar Akdeniz kıyılarından Sibiry'a'da (Lena) havzasına kadar yayılmıştır. Türklüğün beşiği (Yenisey) ve (İrtiş) nehirleri arasındır. Burarda veladet-i Muhammediye'den bir, birçok asır evvel büyük bir imparatorluk teşkil etmişlerdi. O asırda bu cengaver ve fatih kavim Çini,İran'ı, Hind'i, Suriye ve Mısır'ı istila ederek Asya'nın kısm-ı azamıyla Avrupa ve Afrika'nın cihet-i şarkiyesini feth etmişlerdir. Tarihte isimleri geçip şimdi görülmez olan (Peçenek),(Kuman),(Hazar) gibi akvam-ı Türk idiler. Tatar kelimesine gelince: Bu Çince bir kelimedir.

Çinliler bunu muhtelif suretle ta-ta, tar-ta, ta-deze diye telaffus ederlerdi. Çinlilerin bu ismi taktıkları halk Han-ca yani Sarı nehrin vasatlarında sakin olup, bilahere (Tiyanşan)'a doğru sürülen bir Mongol kabilesidir. Efendiler, biraz evvel demiştim ki hicretten bir, bir buçuk asır evvel Türkler büyük bir devlet teşkil etmişlerdi; buna Türk tarihinde (İl Hanlığı) denilir. İl han ,kavim ve kabilelerin hanı demektir. İl Hanlığı bir çok hanlıklardan mürekkep bir heyet-i müttehida, bir konfederasyon olduğundan İl Hanlarına Hanların Hanı, Şehinşah manasına olarak (Hakan) yahut (Kağan) denilirdi. Bu büyük İl Hanlığın viladet-i Peygamberiden ancak birkaç sene evvel Kayser-i Rum ve Fakfur-ı Çin ile münasebat-ı siyasiyede bulunur bir büyük imparatorluktu. Çok büyük devletlerin cümlesi gibi bu da bilahere parçalandı. Efendiler!Bu parçalanan Türk imparatorluğunun tekrar tecdid ve ihyaya kıyam eden(Timuçin) yani Cengiz Han olmuştur. Cengiz altıncı asr-ı hicrinin nihayetlerinde ve yedinci asrın iptidasında yaşamıştır. Cengiz'in anası Tatar kabilesinden idi. Bütün Asya'yı zaptettiği zaman Cengiz'in ordusunda Mongollar, Türkler, Tatarlar cümlesi birleştiler ve bunların cümlesine birden bazen (Gökmongol) ve bazen de Cengiz'in anasına nispetle (Tatar) denilirdi.

Türk tatarlarda öteden beri kadına büyük bir ihtiram beslenir. Timuçin'in anası (Ögelen eke) zaten büyük bir kadında. Daha Timuçin genç bir yetim iken aleyhine kalkışan Mongol kabailini tevhide muvaffak olmuştu. İşte bu büyük kadının mensup olduğu kabileye nispetledir ki Cengiz Han'ın taht-ı kumandasında birleşen Mongol, Türk ve saire bunlara karabeti bulunan akvamın cümlesine birden Tatar namı verilir oldu. Fakat Cengiz ordusundaki Türk kabaili daha yüksek seviyede bulunduğundan Cengiz orduları medeniyet itibariyle tamamen Türkleşmişlerdir. Şu söylediklerimden anlaşılıyor ki yedinci asr-ı hicriden itibaren bütün Asya'yı dahili ve Avrupa'yı Şarki'ye yayılan akvam-ı

Türkiye'ye Türk ve Tatar isimleri nam-ı müşterektir ve o zamandan itibaren zaten lisanca, ırkça Türk, Tatar kalmamıştır. Türk ve Tatar ikisi bir olmuştur...

(Bu esnada zabıta memuru tarafından atideki tezkere gönderildiğinden Akçuraoğlu Yusuf Bey huzzara hitaben okumuş ve memur efendiye dönerek: "Efendim, Tasvir-i Efkar'la zaten bir alış verişimiz kalmamıştır. Onun hakkında söylenilecek sözler söylenmiştir. Yalnız Türk ve Tatarların tarihinden bahsediyoruz. Eğer bunda bir mahzur yoksa Tasvir-i Efkar kelimesini bundan böyle kat'iyen ağzımıza almamak şartıyla konferansımıza devam edelim" demiştir.

Memur efendi de: "Peki sorayım"dedi ve badehu konferans devam etti.

Tezkerenin sureti

"Efendim, Tasvir-i Efkar gazetesi divan-ı harbe tevdi kılınmış ve meselenin orada hal olunmakta olduğu bu günkü içtimaa zabıtça bu husustan dolayı lüzum görülmediğinden sözünüzün hemen kesilmesi rica olunur."

Türk-Tatar akvamı coğrafyaca -yani buldukları mevkilere nazaran-birtakım (küme) lere taksim edilir. Bu taksimi size söyleyecek olursam elyevm beyne'l-avam zebanede olan Tatar ve Türk denilen kabilelerinde birbirlerin ne kadar girift olduğu görülerek Tatar ve Türk arasındaki farkın adem-i mevcudiyeti büyük bir vuzuh ile gözümüze çarpar. Ulema, Türk ve Tatar akvamını şöyle üç coğrafi (küme)ye taksim ederler. Evvela: Şark kümesi...

(Burada suretin atı'nde muharrer ikinci bir tezkere geldi:

"Efendim, kat'i emir olduğundan konferansa hitam verilmesi rica olunur." Bu tezkereyi de Yusuf Bey huzzara alenan okuduktan sonra "Efendiler, kanuna ittaat cümlemizin borcudur. Binaaleyh konferansımızı derhal burada kesmeye mecbur oluyorum" dedi. Badehun Türklüğe dair Tanin in dünkü makalesinden dolayı, Akçuraoğlu Yusuf Bey tarafından Avrupa darülfunun talebesi arasında mutat olduğu üzere üç defa (ban) vurulması teklif edilmiş ve hüzzar tarafından kemali şevk ve hahişle Tanin namına tasfihat fevkaladede bulunmuş ve böyle bir ziyafet-i ilmiyyeden bila-sebeb mahrum edilmek istenilen tüllab-i ilim ve maarifet hen ne kadar mecrüh-fuad olmuşlarsa da gerek Akçura ve gerek Türklüğün menşei hakkında konferans vermek üzere davet edilmiş olan Rıza Tevfik beylerin kanuna itaatin lüzumu vücutundan bahis ve saya ve nesayihî üzerine kemal-i sukûnetle dağılmışlardır.)

Akçuraoğlu Yusuf Bey tarafından Fevziye Kırathanesi'nde başlanmış olan konferansın Şark Tiyatrosu'nda devam olunan mabadıdır:

Efendiler, benim kusurumdan neş'et etmeyen uzun bir fasıladan sonra Fevziye'de başlanan konferansın mabadına şimdi burada devam edeceğim. Konferansın iptidasına dinleyenler hatırlarlar ki mevzü-ı bahsımız iki hakikatı izhar eylemek idi. İzhar edilecek hakayıktan birincisi şu idi: Türk ve Tatar, daha doğrusu Türk-Tatarlar bugün bir millettir; bugün ayrı ayrı Türkler, Tatarlar yoktur, ancak büyük bir Türk-Tatar milleti vardır. Ben geçen sefer bu hakikatı, vakay-ı tarihiyeyi istinaden ilana muvaffak olduğum anda idi ki konferansı kapadılar. Binaaleyh bugün artık bu mesele ile tekrar meşgul olmağa lüzum görmüyorum. Ancak ona tealluku olan bir hadiseyi nakletmeme müsaade buyurunuz.

Efendiler,

Zannetmeyiniz ki Türk ve Tatarların birliğini iddia ve ispat ihtiyacı yalnız burada, İstanbul'da hiss olunuyor, hayır. Bu ihtiyaç başka yerlerde daha ziyadedir. Benim bir hafta evvelki konferansımdan üç dört ay akdem Rusya Meclis-i Mebusunda Kazan Vilayetinin Türk mebusu Sadreddin Efendi Maksudi, meclis-i mebusan kürsüsünde ekseriyet-i azimesi Rus olan rüfekasına aynı hakikatı izhar ve tayin için hemen aynı vesaik-ı tarihiyeye müstenit uzun ve iyi bir nutuk söylemişti. Bu mesele hakkında gerek Sadri Efendinin ve gerek benim nokta-ı nazarımız, istinatgahımız aynı olduğu gibi her ikimizin bu hakayıki ifade etmemize sebep olan avamil de aynıdır. O avamil Türk ve Tatarların ayrılığında menfaat arayan müessirlerdir. Bu müessirlerin Rusya'da ve İstanbul'da ayniyetlerine rağmen azim bir fark-ı zahirileri de inkar olunmaz. Neyse geçelim... Sadri Efendi Rusya Duma'sında Türk ve Tatar vahdet-i millîyesini Rus şovenlerinden Alkosif'e karşı müdaafaya mecbur kalmıştı. Alkosif Rusya'da sakın Türk ve Müslümanlar aleyhinde şöyle demişti:

"Müslümanların da mekatib meselesinde amal-ı siyasiyeleri var. Müslümanlar tedrisat-ı ibtidaiye komisyonunda mekatib-i ibtidaiyede Arapçanın tedrisi lüzumundan bahsettiler. Çünkü Kur'an Arapça yazılı imiş. Sonrada Türkçe okutulmalı imiş. Biliyorsunuz ki Arap lisanı bizim Tatarlar için lisan-ı maderzad değildir. Arapçanın tedrisini istemeleri, ancak ittihad-ı İslam fikrinin neşrinde kolaylık olması içindir. Türkçe dedikleri de kendi dilleri değil Osmanlı Türklerinin dilidir. Bunu öğrettirmekten maksatları da ecnebi Türklerle birleşebilmektir. Hasılı Tatarların bu metalibati sırf maksad-ı siyasiyeden neş'et ediyor..."

Sadri Efendi bu sözlere karşı şu cevapları vermişti:

"Alkosif zannediyorki bizim Müslümanlar, ittihad-ı İslam'a ve pan-Türkizme hizmet için, bazı metalibatta bulunuyormuşuz. Bu münasebetle ben bu iki mühim mesele hakkındaki fikrimi meydana

koymak istiyorum.

Efendiler, hepiniz biliyorsunuz ki Rusya'da yirmi milyonu müteceviz ehl-i İslam var. Lakin bunların hepsi aynı nesilden olduğu, belki cümlelizin malümu değildir. Evet, Rusya Müslümanlarının hepsi, adeden pek az olan Kafkasya dağları sükkanı müstesna olmak üzere cümlesi bir nesilden, Türk-Tatar neslindedir. Bunların aynı nesilden olması öyle bir vak'a-ı tarihiyedir ki Alkosif'in itirazı buna hiçbir tesir icra edemez. Bu cihetle biz Müslüman dediğimiz zaman, o kelimenin tahtında Türk-Tatar manasında murad etmiş oluyoruz.

Bana takattüm eden hütebadan birisi, bu Türk-Tatar milleti fikrini güya bizim halka neşretmekte olduğumuzu iddia etti. Bu iddia vahidir. Rusya'da sakin Müslümanların cümlesi Türk-Tatar olduğu ilmen müsaddaktır. İşte size Rusça bir etnoğrafya haritası. Bu haritayı ne ben ve ne de benim arkadaşlarım yapmadı. Bu haritada mavi rengi gösterilen bir saha var ki üstüne Türk-Tatar yazılmış. Kızıl boyalı Slavlardan sonra Rusya'nın sathında en ziyade yer işgal ediyor. Yine bu haritada, Türk-Tatar nam-ı umümiysiyle yad olunan akvamın esma-yı hususiyeleri de sayılmış; işte okuyorum: En önce Tatarlar, sonra Başkırtlar, Çavuşlar, Sarplar, Tacikler, Kırgızlar, Türkmenler, Nogaylar, Taranciler, Kırımlar, Karacaklar, ve Yakutlar..

Tekrar ediyorum efendiler, bu haritayı meclis-i mebusanın Müslüman fırkası tersim etmedi. Bu, ne meclis-i mebusan ve ne de Müslüman fırkası mevcut olmadığı bir zamanda, sırf tedkikat-ı ilmiye neticesi olarak tersim olunmuş bir haritadır. Hakikat böyle apaşık arken, eğer biz komisyonlarda, yahut muzakerat-ı umumiyyede, Rusya Müslümanlarının cümlesi aynı nesilden, aynı lisan ile mütekellimdirler, dersek, yani ilmen musaddak bir hakikati söylersek bundan Pan-Türkizm propagandistliği çıkarmak, gülünç olur. Türklerin ittihadı, bugünlerde vukua gelmekte olan bir hadise değildir; pek uzak bir mazide olup bitmiş bir vakiyadır. Birçok asırlar evvel Cengiz Han'ın fütuhati neticesi olarak umüm Türkler birleşmişti. Rusya Müslümanları, bazılarının zannettiği gibi Tatar değil, Türk'tür. Zaten Tatar kelimesi, ilmi, tarihi bir söz olmayıp sırf bir tabir-i askeridir. Cengiz'in orduları hep Türk idi. Cengiz evlad u ahfadından kalma asar-ı atika, Rus hazain-i evrakında mevcut Ordu hanlarının fermanları saf Türkçe muharrerdir. Bu cihetle Rusya'da sakin Müslümanlar Türk oğlu Türk'türler. Cümlesinin lisanı birdir. Türkçedir. Ancak ehemmiyetsiz bazı şive farklılıkları var. Bir Kazan Tatari, Kırgızlar arasına giderse ilk gününden itibaren pek kolay konuşup anlaşabilir. Türkistan'dan gelen bir Sart, hiç zahmetsiz bizimle mükamele eder. Nitekim geçen sene Buhara emiri ile tercümansız konuşabilmiştim. Hasılı Rusya Müslümanları, dinen hep Müslüman, cinsen hep Türk'tür."

Şimdi efendiler, tezahürünü arzu ettiğim ikinci hakikatten bahsededeğim. O hakikat de şundan ibarettir:

Türk ve Tatarlar, ne Rusya ve ne de diğer memlekette medeniyetin terakki ve inkişafına asla

mani olmamışlardır. Bilakis kendileri kurün-ı ulada birkaç büyük medeniyet ihdas ettikleri gibi müesses medeniyetlere duhüllerinde dahi, dahil oldukları medeniyetin terakkisine, ve tealisine hizmet etmişlerdir. Evet efendiler, Türklerin pek kadim bir mazide müstakil ve ali bir medeniyetleri vardır.

Türklerin bu medeniyeti yakın zamanlara kadar pek az malümdür. Necip Asım Beyin "En Eski Türk Yazısı" risalesini okuyarak biliyorsunuz ki Orhun Çayı kenarında (Kültekin) kitabe ve abideleri bulunmuştur. Bu abidelerin yazılarını Danimarkalı (Wilhelm Thomsen) okumaya muvaffak olmuştu. Bu abidelerin zaman-ı rekzi hicretin ikinci asrı ortalarına tesadüf ediyor. Orhun yazılarının mükemmeliyeti; lisanının müterakki bir tarz-ı edibanede oluşu, yazılarda mündemiç efkar, Türk kavminin bu pek kadim mazide müstakil ve müterakki bir medeniyeti olduğunu izhar ve ispat ediyor.

(Kültekin) kitabelerinin kıraatından sonra daha henüz 8-9 sene evvel Almanlar tarafından başlanıp halen hafriyat ve keşfiyatı devam eden (Turfan) taharriyatı Orhun Türk medeniyetinden daha eski bir Türk medeniyetinin vücudunu meydana çıkartıyor. Kat-i olarak tarihini tayin müşkilse de Turfan civarında bulunmuş olan (Yedi Kut) şehrinin en müterakki müzehher zamanı hicretin birinci asrı nihayetlerinde olduğu maznündür. (Turfan Yedi Kut) Türk medeniyetinin yüksek seviyesini izhar için orada taharriyat-ı ilmiyede bulunan iki hey'et-i keşfiyeyi idare eden von Le coq'un yazdığı bir iki cümleyi okuyacağım; von Le Coq şöyle diyor:

"Bu yağmursuz ve kumluk kıt'ada asırlarca örtülü ve mahfuz kalmış olan muazzam binalar, heykeller, duvar resimleri, camfes ve kağıda tersim olunmuş tasfir, kitaplar ve zengin bir edebiyat bekayası, burada ali bir medeniyetin vücuduna kat'i şehitlerdir.

Von Le Coq bulunmuş kitaplardan bahsederken diyor ki:

"Hurüfatı güzel, yazılışı mükemmel olan bu kitapların tahririnde türlü renkler kullanılmıştır. Kitaplar kağıt veya deriye yazılmıştır. Deriler şimdi istimal ettiğimiz beyaz güderi eldivenlerimiz gibi ince ve naziktir. Sayfa kenarlarına kemal-ı itina ile kitabeler çizilmiş, sayfa başlarına tezyinat ve tasvir tersim olunmuştur. Bu kitaplardan o zaman Türklerin de hissi-i bedayiin yüksek bir derecede olduğu anlaşılır. Renkler daima ahenktar bir imtizaçla kullanılmıştır. Bu kitaplarda usül-u tenkid de mevcuttur."

Efendiler, Turfan ekspedisyonları sandıklar dolusu evrak ve tesaviri Berlin'e , Paris'e ve petersburg'a taşıdılar. Ecdadımızın bu definesi henüz tamamen boşaltılmamışsa da şüphesiz bizi bir hisse-i miras ayrılmayacaktır. Görüyorsunuz ki Türkler hicret-i Nebeviye zamanına ve ondan daha evvel yani Avrupa'nın birçok akvamı ormanlarda post giyip av avlayıp nim vahşi bir hayat geçirirken, yazı kitap nedir bilmez iken, şimdi sırf harp ve futühat icra etmek için yaratılmış gibi telakki olunan

Türkler o zaman böyle büyük bir medeniyeti kurumaya muvaffak olmuşlardır.

Efendiler, biz ekseriyetle bunları bilmiyoruz. Bilmeye de çalışmıyoruz. Ve sonra bilmediğimizden sıkılmayarak o medeni ecdadımıza en ağır sözlerle iftiradan çekinmiyoruz. Bilmem ki bizden daha hayırsız evlatlar başka yerde bulunur mu?

Fakat Türklerin kadim medeniyetleri bu saydığım medeniyetlerden ibarettir zannolunmasın. Bir hayli henüz keşf olunmamışları hiss olunur. Ez cümle Berlin, Darulfünunu muallimlerimden bir iki zat, dünyanın en kadim medeniyetlerinden addolunan Babil medeniyetinin müessisleri, Turani el-asıl yani Türk aslından olduğu fikrindedirler. Eğer bu şemme-i ilmi, keşfiyatla tamamen tahakkuk ederse Mısırlılarla beraber cihana ilk medeniyet hocaları biz Türkler olmuş olacağız...

Efendiler, eğer kurün-ı vustada Türklerin dahil oldukları medeniyetlere hizmetlerini araştırarak olursak burada da başka kavimlerden asla geri kalmamış olduklarını göreceğiz. Türklerin medeniyet-i İslamiyeye ne kadar büyük hizmetleri dokunmuş olduğunu elbette ekseriniz bilir.

Mamafih müsaade ederseniz buna dair de birkaç söz söyleyeyim:

Medeniyet-i İslamiyeyi Araplar,Farslar ne derece ihdas etmiş, ve ne derece terakki ettirmişlerse hiç şüphe yoktur ki Türklerde o kadar ihdas etmişler ve terakki etmişlerdir. Bazı kimseler, medeniyet-i İslamiyeye, medeniyet-i Arabiye derler. Lakin bu, hakayık-ı vakayie muvafık değildir. Medeniyet-i İslamiye hadimlerinin ale'l-ekser arap lisanı ile yazıp söyleşmelerinden neş'et etmiş bir tabir gayr-ı sahihtir. İsimlerine, künyelerine bakarak, yek-nazarda Arap gibi görünen ulema-yı İslamın cüz'i bir tedkik ve tahkik ile Türklükleri tezahür eder. Türkler İslam medeniyetini hem ileri götürmeğe hem de taarruz-ı a'dadan en ziyade fedakarlıkla müdafaaya çalışmışlardır. Türkler dahil oldukları medeniyet-i İslamiyenin tedennisine değil, terakkisine, müdafaasına en sağlam bir amil teşkil etmişlerdir. Pek malûm olmakla beraber bu hakikat-ı tarihiyenin şu günlerde hatırlanması ve biraz izah edilmesi zannetmem ki faydadan hali olsun.

Medeniyet-i İslamiyenin ve daha umümi ve kat'i bir tabir ile İslamiyeti silah-ı bedest karakolları Türkler olduğuna şimdi şöyle etrafımıza bir bakmakla da görüp kaanat hasıl edebilirsiniz.

Türklerin medeniyet-i İslamiye terakkisine sa'yaları derecesini takdir edebilmek için de birkaç isim saymak kafidir sanırım:

İslamın en büyük muhaddisi sahib-i (Cami-i Sahih) Buhari Türk idi.

İslamın en büyük filozofu ve tabibi, asrımız Türk muharrirlerinden birinin dediği gibi alem-i

İslamın Aristo ve Bukrat'ı Şeyhü'r-reis İbn-i Sina Türk idi.

İlmi-i hey'ette Garbın Kepler ve Galileo'larından asla geri kalmayan Uluğ Bey Türk oğlu Türk idi. Hem bir prens hem bir allame idi.

Eimme-i müfessirinden sahib-i (Keşşaf) allame Zamahşeri Harzemli bir Türk'tü.

Nihayet efendiler, Farabi de bir Türk'tür. Medeniyeti İslamiyede Muhammed bin Turhan bin Uzluğ Farabi'den daha ihatalı bir allame bulup göstermek müşkildir. Farabi zamanının bütün elsin-i malümesine aşına idi. Hikmet-i siyasiye, içtimaiyat, tabiiyat, felsefe, tıp ve musikide üstad idi. Bir defa Şam'da ulema ile mubahaseye girişerek cümlesini mağlup edince bu kadirşinaslar hemen mubahaseden vazgeçip hokka ve kaleme sarılarak söylediklerini yazmağa şitap etmişlerdir. Farabi alim olduğu kadar da bir insan-ı kamil idi. Hükümdarların, küberanın derece-i ilmi ile mütenasip ikram ve ihsanlarına asla rü-yı rağbet göstermemiş ve seksen yaşına kadar sade, alayışsız bir hayat geçirmiş, ağaç altlarında, çay kenarlarında, hasılı tenha yerlerde telif-i kütüble uğraşmış durmuştur. Farabi'nin telifatı sayısız denilecek kadar çoktur.

Efendiler, ben size daha birçok isimler arayıp, bulup sayabilirdim, fakat zannediyorum ki alem-i islamın şimdi bahsettiğim en büyük simaları Türklerin islam medeniyetine derece-i hizmetlerinin ispat için kafi şahitleridir.

Efendiler, alem-i islamın en derin mütefekkirlerini, en parlak dehalarını zihnen şöyle bir sıraya dizecek olursak ilk safta üç büyük zat bulunur ki bunlarda Farabi, İbni Sina ve İbnü'r-Rüşd'dür. Görüyorsunuz ki bu üç büyük zatın -dikkat buyurun! -yalnız tarih-i medeniyet-i islamiyede değil, tarih-i medeniyet'i cihanda bile, Sokrat, Aristo, Bacon ve Kant gibi mecmu bir iki düzineye varamayan en büyük mütefekkirler arasında isimleri geçecek bu üç zatın ikisi Türk'tür.

Hakikat böyle meydan da iken Türkler medeniyete hizmet etmediler demek -müsaade ediniz de indimde en ağır olan bir sözü kullanayım- yalandır.

Efendiler, Türkler İslam medeniyetine hizmet ettikleri gibi diğer medeniyetlere de asla mani olmamışlar, daima hizmet etmişlerdir. Mesela, Rusya'da son asırların yetiştirdiği eazam arasında efkar, ulüm ve edebiyat rehberleri içinde birçoğunun aslen Türk-Tatar olduğu görülür. Uzun uzadıya araştırmaya ihtiyaç görmeden alelacele bir hayli isim toplayabildim:

Rusya'da edebiyatı kisve-i kenisaiyesinden kurtarıp layik Rus edebiyatının müessisi olan (Kantimur) ile ilk Rus santimental mekteb-i edebisini tesis eden (Karamezin-Kara Mirza), Katerina Devrinin muhteşem şair-i resmisi adeta Victoria devrinin Tenisini gibi- Dirjavin (Kazanlı Rüstün

Mirza evladıdır), realist mektep-i edebisinin yalnız Rusya'da da değil, bütün Avrupa'da üstatlarından madud Türgenyef (Ecdadı Altunordu mirzalarındandır),derin bir münkad-ı içtimai ve mütefekkir-i dini olan Cigatayef, zamanımız mütebahhirin müsteşrikininden Katanof, muktesid-i maruf Togan Baranoviski, ulüm akademisi azasından Şirniski Şahmatof, ayan-ı azasından birkaç prens Maksudof ve Mansuroflar, diplomaside şöhret kazanmış prens Orosoflar, nihayet Rusya'yı Garb medeniyetine Birinci Petro'dan daha evvel sevk etmek isteyen Çar Boris Godonof...

İşte efendiler, bunlar hepsi Rusya'nın terakki ve temeddününe hizmet etmiş, asla mani olmamış Türlerdir. Görüyorsunuz efendiler ki konferansımız gayet sulhperverane bitiyor. Bunu sakın bir haftalık fasılının verdiği itidal-i dem neticesi sanmayın: Geçen sefer de aynı sükun ile sözümlü kesmeye karar vermiştim. Hatta son söz olarak tedkikat-ı milliyemize idrak-ı millimize, kendi kendimizi düşünmeye, duymaya sebep olduğu için hadise-i malüme müsebbinin günahı benim nazarımda günahlığını biraz kaybetmiş olduğunu bile söyleyecektim...

Biz Türkler hakkımızı son deme kadar sükun ile, itidal ile müdafaaya alışkın bir kavimiz. Muharebede arslan kesilen Türklerin zaman-ı sulhta bir kuzu gibi uslu ve sakin olduğunu iddiada Türk ova ve yaylalarını gezen yabancı seyyahlar bile müttefiktirler. Ne hacet, en yakın mazideki bir hayli vakai buna sarıh delail teşkil etmez mi? Bu, bu kadar aşıkâr iken fazla ihtiyatlar bir tedbir değil, tedbirsizlik olur. Böyle kavme şiddet, insafsızlık. Hatta... hunharlık isnadı ise ya cehl veyahut -yine o ağır sözü tekrar kullanacağım - hakikate muhalefettir.

Akçuraoğlu Yusuf